

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลหลักสูตรนิเทศศิลป์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2533 (ฉบับปรับปรุง 2535) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ โดยใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตร CIPP MODEL ของ Deniel L. Stufflebeam

(ค.ศ.1971) และประเมินหลักสูตรเกี่ยวกับแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาด้วยระบบ ISO. 9000

ผู้วิจัยได้ศึกษาจากประชากรได้แก่ อาจารย์ผู้สอนในแผนกนิเทศศิลป์ จำนวน 12 คน และนักศึกษาในแผนกนิเทศศิลป์ ชั้นปีที่ 2 (ปวส.) จำนวน 28 คน และนักศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรนิเทศศิลป์ จำนวน 73 คน และผู้บังคับบัญชาหรืออาจารย์ที่ปรึกษาของผู้สำเร็จการศึกษา จำนวน 30 คน ซึ่งรวมประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ได้ศึกษาทั้งหมดรวมจำนวน 141 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 4 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามสำหรับอาจารย์ผู้สอนในแผนกนิเทศศิลป์ แบบสอบถามสำหรับนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2 (ปวส.) ในแผนกนิเทศศิลป์ แบบสอบถามสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรนิเทศศิลป์และแบบสอบถามสำหรับผู้บังคับบัญชาหรืออาจารย์ที่ปรึกษาของผู้สำเร็จการศึกษา

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากอาจารย์ นักศึกษาในแผนกนิเทศศิลป์โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง สำหรับข้อมูลของผู้สำเร็จการศึกษาและผู้บังคับบัญชาหรืออาจารย์ที่ปรึกษาของผู้สำเร็จการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทางไปรษณีย์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามสำหรับอาจารย์ จำนวน 12 ชุด ได้รับคืน 12 ชุด เป็นฉบับที่สมบูรณ์ 11 ชุด คิดเป็นร้อยละ 91.88 แบบสอบถามสำหรับนักศึกษา จำนวน 28 ชุด ได้รับคืน 28 ชุด เป็นฉบับที่สมบูรณ์ 23 ชุด คิดเป็นร้อยละ 82.14 แบบสอบถามสำหรับผู้สำเร็จการศึกษา จำนวน 73 ชุด ได้รับคืน 83 ชุด เป็นฉบับที่สมบูรณ์ 58 ชุด คิดเป็นร้อยละ 81.15 และแบบสอบถามสำหรับผู้บังคับบัญชาหรืออาจารย์ที่ปรึกษาของผู้สำเร็จการศึกษา จำนวน 28 ฉบับ ได้รับคืน 25 ชุด เป็นฉบับที่สมบูรณ์ 20 ชุด คิดเป็นร้อยละ 80.00

ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS / PC (Statistical Package for the Social Sciences / Personal Computer Plus) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตามจำนวน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.974

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลสรุปของการวิจัยในครั้งนี้นำสรุปได้ 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 อาจารย์ ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 41 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 50 และปริญญาโทร้อยละ 50 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ระหว่าง 5-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 50 งานที่รับผิดชอบนอกจากการสอน เป็นงานธุรการของแผนกวิชาหรือคณะวิชา คิดเป็นร้อยละ 33 ส่วนงานด้านบริการภายในสถาบันและงานบริการทางวิชาการทั้งภายในและภายนอกสถาบัน คิดเป็นร้อยละ 25 อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่มีประสบการณ์ด้านเป็นวิทยากรเกี่ยวกับสาขาวิชาที่สอนคิดเป็นร้อยละ 83 มีประสบการณ์ด้านการวิจัยร้อยละ 18 และประสบการณ์ทางด้านอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 25

1.2 นักศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุระหว่าง 20-22 ปี คิดเป็นร้อยละ 39 มีความรู้พื้นฐานระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพร้อยละ 50 และมีความรู้พื้นฐานในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 8 ร้อยละ 48 เหตุผลสำคัญในการศึกษาต่อแผนกวิชานิเทศศิลป์ เนื่องจากมีความสนใจในสาขาวิชานิเทศศิลป์ คิดเป็นร้อยละ 48 มีความถนัดในสาขาวิชานิเทศศิลป์หรืองานด้านออกแบบกราฟิกในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 39 และเมื่อสำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรนิเทศศิลป์ ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเป็นนักออกแบบสร้างสรรค์สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 32

1.3 ผู้สำเร็จการศึกษา ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 23-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 44 หลังจากสำเร็จการศึกษาจากหลักสูตร ส่วนใหญ่ศึกษาต่อคิดเป็นร้อยละ 47 ทำงานบริษัทร้อยละ 34 ลักษณะงานที่ทำอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นงานในลักษณะอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 39 งานด้านออกแบบสร้างสรรค์สิ่งพิมพ์และบรรจุภัณฑ์ร้อยละ 23 และหลังจากศึกษาจากหลักสูตรนิเทศศิลป์ ได้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพในระดับมากคิดเป็นร้อยละ 28

1.4 ผู้บังคับบัญชาหรืออาจารย์ที่ปรึกษาของผู้สำเร็จการศึกษา มีช่วงอายุระหว่าง 28-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 28 มีตำแหน่งอื่น ๆ หรือเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาคิดเป็นร้อยละ 38 และมีตำแหน่งเป็นผู้จัดการ เป็นหัวหน้าฝ่ายศิลป์หรือหัวหน้าออกแบบคิดเป็นร้อยละ 32 ประสบการณ์การทำงาน 8-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 44 กิจกรรมส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับงานออกแบบสิ่งพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ 52 และมีกิจกรรมอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 44 ตำแหน่งของผู้สำเร็จการศึกษามีตำแหน่งอื่น ๆ หรือเป็นนักศึกษาร้อยละ 44 และเป็นนักออกแบบสร้างสรรค์ร้อยละ 38

ตอนที่ 2 ผลสรุปการประเมินด้านบริบท (Context Evaluation)

เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร สาขานิเทศศิลป์

2.1 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2.1.1 อาจารย์ นักศึกษา และผู้สำเร็จการศึกษา ผลการประเมินพบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์หลักสูตร สาขานิเทศศิลป์ มีความเหมาะสมในระดับมากทุกข้อ โดยเน้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมและมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ที่ได้รับมอบหมาย เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยโดยรวบรวมจากความคิดเห็นของอาจารย์ นักศึกษา และผู้สำเร็จการศึกษามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 3.89 และ 3.87 ตามลำดับ

2.2 โครงสร้างของหลักสูตร

2.2.1 ความคิดเห็นจากอาจารย์ ผลการประเมินพบว่าโดยส่วนใหญ่ได้รับการประเมินความเหมาะสมในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.45 ยกเว้นการประเมินเกี่ยวกับความเหมาะสมของหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร หมวดวิชาชีพและหมวดวิชาเลือกเสรี ได้รับการประเมินความเหมาะสมในระดับมาก

2.2.2 ความคิดเห็นจากผู้สำเร็จการศึกษา ผลการประเมินพบว่าโดยส่วนใหญ่ได้รับการประเมินความเหมาะสมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.72 ยกเว้นการประเมินเกี่ยวกับหมวดวิชาพื้นฐานในส่วนของวิชาวิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์ และวิชาพลศึกษา - นันทนาการ ได้รับการประเมินความเหมาะสมในระดับปานกลาง

2.3 เนื้อหาวิชาในหลักสูตร

2.3.1 ความคิดเห็นจากอาจารย์ ผลการประเมินพบว่าเนื้อหาวิชาโดยส่วนใหญ่ได้รับการประเมินความเหมาะสมในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.60 ยกเว้นการประเมินเกี่ยวกับสัดส่วนของเนื้อหาวิชากับการจัดคาบเวลาเรียนและความเหมาะสมของเนื้อหาวิชากับจำนวนหน่วยกิตมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง และเนื้อหาวิชาที่มีความซ้ำซ้อนในระดับน้อยมีค่าเฉลี่ย 2.33

2.3.2 ความคิดเห็นจากนักศึกษา ผลการประเมินพบว่าเนื้อหาวิชาส่วนใหญ่ได้รับการประเมินความเหมาะสมในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.89 และได้ประเมินความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.36

2.3.3 ความคิดเห็นจากผู้สำเร็จการศึกษา ผลการประเมินพบว่าเนื้อหาวิชาส่วนใหญ่ได้รับการประเมินความเหมาะสมในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 ในส่วนของความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชาได้รับการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 2.93

เมื่อพิจารณาผลการประเมินจากความคิดเห็นของอาจารย์ นักศึกษา ผู้สำเร็จการศึกษา ต่อเนื้อหาวิชาแล้วพบว่า เนื้อหาวิชามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีความต่อเนื่อง จัดลำดับความยากง่ายของวิชาได้อย่างเหมาะสม เน้นการฝึกทักษะด้านวิชาชีพ มีความครอบคลุมสอดคล้องกับความ

ต้องการของสังคมและมีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ ซึ่งมีความเหมาะสมในระดับมาก ส่วนความ
 ข้าข้อของเนื้อหาวิชาได้ประเมินความเหมาะสมในระดับปานกลาง

ตอนที่ 3 ผลสรุปการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation)

3.1 เกี่ยวกับอาจารย์ผู้สอนในแผนกวิชานิตศศิลป์

3.1.1 ความคิดเห็นจากอาจารย์ ผลการประเมินพบว่าโดยส่วนใหญ่ได้รับการประเมิน
 ความเหมาะสมในระดับมาก ซึ่งอาจารย์มีความรับผิดชอบหน้าที่ เอาใจใส่ต่อรายวิชาที่สอน มีความ
 สัมพันธ์ที่ดีระหว่างอาจารย์และนักศึกษา รวมทั้งมีการพัฒนาเพิ่มพูนความรู้ความสามารถให้ทันสมัยมีค่า
 เฉลี่ยเท่ากับ 4.25 4.17 4.08 และ 4.00 ตามลำดับ จากผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยรวม ทั้งหมดเท่า
 กับ 3.92

3.1.2 ความคิดเห็นจากนักศึกษาลงการประเมินพบว่า โดยส่วนใหญ่ได้รับการประเมิน
 ความเหมาะสมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 ยกเว้นในเรื่องของความเพียงพอของอาจารย์
 ผู้สอนกับวิชาที่เปิดสอนกับวิชาที่เปิดสอนได้รับการประเมินความเหมาะสมในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาผลการประเมินจากความคิดเห็นของอาจารย์ นักศึกษา และผู้สำเร็จการ
 ศึกษาต่อปัจจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับอาจารย์ผู้สอนของแผนกวิชานิตศศิลป์แล้วพบว่า ได้รับการประเมินใน
 ความเหมาะสมระดับมากซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 3.77 และ 4.23 ตามลำดับ

3.2 เกี่ยวกับนักศึกษาของแผนกวิชานิตศศิลป์

3.2.1 ความคิดเห็นจากอาจารย์ ผลการประเมินพบว่าโดยส่วนใหญ่ได้รับการประเมิน
 ความเหมาะสมในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.90 ยกเว้นในเรื่องการให้ความร่วมมือต่อ
 กิจกรรมต่าง ๆ ของแผนกวิชามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50

3.2.2 ความคิดเห็นจากนักศึกษา ผลการประเมินพบว่าโดยส่วนใหญ่ได้รับการประเมิน
 ความเหมาะสมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.55 ยกเว้นในเรื่องของความรู้พื้นฐานของนักศึกษาในด้าน
 ความรู้สามัญ ความกระตือรือร้นต่อการเรียน การให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของแผนกวิชา
 ความประพฤติ มารยาท การแต่งกาย รวมทั้งความสามัคคีระหว่างนักศึกษาด้วยกัน ได้รับการประเมิน
 ความเหมาะสมในระดับปานกลาง

3.2.3 ความคิดเห็นจากผู้สำเร็จการศึกษา ผลการประเมินพบว่าส่วนใหญ่ได้รับการ
 ประเมินความเหมาะสมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 ยกเว้นในเรื่องความรู้พื้นฐานของนักศึกษา
 ในด้านความรู้ทางสายสามัญและความประพฤติมารยาทการแต่งกายได้รับการประเมินความเหมาะสมใน
 ระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาผลการประเมินจากความคิดเห็นของอาจารย์ นักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษาต่อปัจจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับนักศึกษาของแผนกวิชานิทศศิลป์แล้วพบว่าจากความคิดเห็นของอาจารย์ได้รับการประเมินความเหมาะสมในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.90 และจากความคิดเห็นของนักศึกษา ผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรนิเทศศิลป์ ได้รับการประเมินความเหมาะสมในระดับมากซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.55 และ 3.79 ตามลำดับ

3.3 เกี่ยวกับอุปกรณ์การเรียนการสอน แหล่งค้นคว้าและสถานที่เรียน

3.3.1 ความคิดเห็นจากอาจารย์ ผลการประเมินพบว่ามีความเหมาะสมในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.20 ยกเว้นในเรื่องความเพียงพอของห้องล้าง - อัดภาพขาวดำ , ห้องล้าง - อัดภาพสี สตูดิโอถ่ายภาพและห้องบันทึกเสียงประเมินความเหมาะสมในระดับมาก

3.3.2 ความคิดเห็นจากนักศึกษา ผลการประเมินพบว่าส่วนใหญ่มีความเพียงพอใน ความเหมาะสมระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.21 ยกเว้นในเรื่องความเพียงพอของห้องล้าง - อัดภาพสี มีความเหมาะสมในระดับมาก

3.3.3 ความคิดเห็นจากผู้สำเร็จการศึกษา ผลการประเมินพบว่ามีความเหมาะสมใน ระดับมากมีค่าเฉลี่ย 3.67 ยกเว้นในเรื่องของความเพียงพอของห้องซิลค์สกรีน ห้อง DRAWING และ ความเพียงพอของตำรา - เอกสาร ในห้องสมุดมีการประเมินผลความเหมาะสมในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาผลการประเมินจากความคิดเห็นของอาจารย์ นักศึกษา และผู้สำเร็จ การศึกษาต่อปัจจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับอุปกรณ์การเรียนการสอน แหล่งค้นคว้า และสถานที่เรียน จากความ คิดเห็นของอาจารย์ ได้รับการประเมินความเหมาะสมในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย 3.20 จากความ คิดเห็นของนักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษา ได้รับการประเมินความเหมาะสมในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 และ 3.89 ตามลำดับ

ผลการประเมินในด้านปัจจัยเบื้องต้นทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านอาจารย์ผู้สอนในแผนกวิชา นิเทศศิลป์ ด้านนักศึกษาแผนกวิชานิทศศิลป์และด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน แหล่งค้นคว้า สถานที่เรียน เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว จากความคิดเห็นของอาจารย์มีการประเมินความเหมาะสมใน ระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34 และจากความคิดเห็นของนักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษา ได้ประเมินความเหมาะสมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 และ 3.89 ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ผลสรุปการประเมินด้านกระบวนการ (Process Evaluation)

4.1 เกี่ยวกับความเหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในหลักสูตรนิเทศศิลป์

4.1.1 ความคิดเห็นจากนักศึกษา ผลการประเมินพบว่าส่วนใหญ่ได้รับการประเมินความ เหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งคิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.67 ยกเว้นในเรื่องการใช้เทคนิควีซีสอนที่น่าสนใจและ ไม่เบื่อหน่าย การแทรกคุณธรรม - จริยธรรมหรือความรู้ที่มีประโยชน์ การทัศนศึกษานอกสถานที่ และการเชิญวิทยากรที่มีชื่อเสียงมาบรรยายให้ความรู้เป็นครั้งคราวได้ประเมินความเหมาะสมในระดับ ปานกลาง

4.1.2 ความคิดเห็นจากผู้สำเร็จการศึกษา ผลการประเมินพบว่าส่วนใหญ่มีความเหมาะสมในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.94 ยกเว้นในเรื่อง การทัศนศึกษานอกสถานที่ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในงานที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชากับการเชิญวิทยากรที่มีชื่อเสียงมาให้ความรู้เป็นครั้งคราวได้ ประเมินความเหมาะสมในระดับปานกลาง

ในด้านกระบวนการที่เกี่ยวกับความเหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในหลักสูตรนิเทศศิลป์ จากความคิดเห็นของนักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษาได้รับการประเมินความเหมาะสมในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 และ 3.94 ตามลำดับ

4.2 เกี่ยวกับความเหมาะสมในด้านการวัดและประเมินผลของอาจารย์ในหลักสูตรนิเทศศิลป์

4.2.1 ความคิดเห็นจากนักศึกษา ผลการประเมินพบว่าส่วนใหญ่มีความเหมาะสมในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 ยกเว้นในเรื่องการให้โอกาสนักศึกษาประเมินผลการสอนของอาจารย์ ได้ประเมินความเหมาะสมในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43

4.2.2 ความคิดเห็นจากผู้สำเร็จการศึกษา ผลการประเมินพบว่าส่วนใหญ่มีความเหมาะสมในระดับมากซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02

เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วพบว่า ด้านการประเมินผลการเรียนการสอนของอาจารย์จากความคิดเห็นของนักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษาได้ประเมินความเหมาะสมในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวม 3.74 และ 3.98 ตามลำดับ

ตอนที่ 5 ผลสรุปการประเมินผลผลิตของหลักสูตร (Product Evaluation)

ผลการประเมินในด้านผลผลิตพบว่า คุณลักษณะทั่วไป คุณลักษณะทางวิชาชีพและคุณลักษณะนิสัยของผู้สำเร็จการศึกษา จากความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาหรืออาจารย์ที่ปรึกษาของผู้สำเร็จการศึกษาได้ประเมินความเหมาะสมในระดับมากทุกข้อ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.89

ตอนที่ 6 ผลสรุปแนวความคิดการประกันคุณภาพการศึกษาด้วยระบบ ISO 9000

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการจัดการศึกษาที่ดำเนินการเรียนการสอนให้ได้คุณภาพโดยเฉพาะคุณภาพของบัณฑิตเป็นหัวใจสำคัญควรจัดทำอย่างจริงจังมีระบบตรวจสอบที่ดี การจัดการศึกษาที่คำนึงคุณภาพของบัณฑิตเป็นสำคัญย่อมสามารถผลิตบุคลากรได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน การประกันคุณภาพการศึกษานอกจากจะประกันด้านทักษะกระบวนการเรียนรู้แล้วควรประกันคุณภาพทางด้านจริยธรรมหรือการใช้ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับให้เกิดคุณค่าและอยู่ร่วมกันในสังคมภายนอกได้ ตลอดจนการประกันคุณภาพเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ประกอบการรวมทั้งสถาบันการศึกษาได้มีโอกาสปรับปรุงและพัฒนาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เป็นตัวสนับสนุนให้นักศึกษาที่จบออกมามีคุณภาพ

การนำระบบการประกันคุณภาพการศึกษาด้วย ISO. 9000 มาใช้ในสถานศึกษา เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีและมีประสิทธิภาพ การประกันคุณภาพการศึกษาด้วยระบบ ISO 9000 เป็นการสร้างคุณภาพให้เกิดขึ้นกับองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการศึกษา และทำให้เกิดมาตรฐานในการศึกษามากยิ่งขึ้น และควรมีหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบที่ชัดเจนและมีมาตรฐานเพียงพอเพื่อสร้างคุณภาพให้นักศึกษาที่เท่าเทียมกัน การนำระบบการประกันคุณภาพการศึกษาด้วย ISO. 9000 มาใช้ในสถานศึกษาจึงทำให้เกิดมาตรฐานในการศึกษามากยิ่งขึ้นและเป็นหนทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นสากล

การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาจากบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก เป็นกลไกเสริมเพื่อสาธารณะหรือประชาชนเชื่อมั่นได้ว่า การดำเนินการของสถาบันการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพและควรมีหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบคุณภาพ ซึ่งควรร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษากับบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก ตลอดจนควรทำให้เห็นถึงความสามารถของบุคลากรในการจัดการเรียนการสอนและการผลิตบัณฑิตถึงประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การตรวจสอบจากภายนอกจึงเป็นหนทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ระบบการประเมินผลการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเป็นสิ่งที่ควรยึดปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้สอนและผู้เรียนได้ทราบถึงข้อบกพร่องในกิจกรรมการเรียนการสอนและนำมาซึ่งการปรับปรุงแก้ไข ให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นและเกิดการพัฒนาซึ่งเป็นผลดีต่อการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพต่อไป

ระบบการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกช่วยในการพัฒนาและประเมินผลหลักสูตร ทำให้เกิดประโยชน์ต่อกิจกรรมการเรียนการสอนเนื่องจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมีประสบการณ์ตรงและได้ทราบถึงความต้องการของตลาด - สังคมได้ดี ผู้ทรงคุณวุฒิควรเป็นผู้ร่วม ผู้แนะนำและเสนอแนะข้อความรู้ต่าง ๆ ให้กับสถานศึกษาโดยควรคำนึงถึงประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียนหรือบัณฑิตที่ต้องออกไปสู่ตลาดแรงงานหรือรับใช้สังคมให้มากที่สุด

ระบบการติดตามผลบัณฑิตหรือผู้สำเร็จการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญมากต่อการพัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอน สามารถนำข้อมูลจากผู้สำเร็จการศึกษามาประยุกต์ใช้หรือนำมาพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้กับนักศึกษาที่กำลังศึกษาและได้แนวทางที่ถูกต้องต่อการพัฒนากิจกรรมการเรียน การสอน ซึ่งระบบการติดตามผลสามารถเอื้อประโยชน์ต่อผู้สอนและผู้เรียนได้เป็นอย่างดี รวมทั้งทำให้ทราบถึงปัญหาหรือข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดจนทำให้ทราบถึงผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรหรือกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดำเนินการมา ได้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดปัจจุบันไม่น้อยเพียงใด

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรนิเทศศิลป์ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2533 (ฉบับปรับปรุง 2535) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ) ผลการวิจัยสามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญต่าง ๆ และนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การประเมินด้านบริบทของหลักสูตร (Context Evaluation)

1.1 เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร สาขาวิชานิเทศศิลป์ จากความคิดเห็นของ อาจารย์นักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษาได้พบว่า วัตถุประสงค์มีความเหมาะสมในระดับมากทุกข้อ ซึ่ง วัตถุประสงค์ ได้ให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการศึกษาในหลักสูตร ให้ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ และมีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ ถังรัง บัวศรี (2532) ได้กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ดีต้องสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคม สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และต้องสนองความต้องการของผู้เรียน (2532) และวารภรณ์ สุนาสัย (2535) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรควรกำหนดถึงความต้องการของผู้เรียนและวัตถุประสงค์ต้องชัดเจนและถูกต้อง

1.2 เกี่ยวกับโครงสร้างของหลักสูตร สาขาวิชานิเทศศิลป์ ในเรื่องความเหมาะสมของ จำนวนหน่วยกิตจากความคิดเห็นของอาจารย์ และผู้สำเร็จการศึกษา ซึ่งโครงสร้างประกอบด้วย หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร จำนวน 88 หน่วยกิต ประกอบด้วย 1. หมวดวิชาพื้นฐาน จำนวน 20 หน่วยกิต ในหมวดวิชาพื้นฐานประกอบด้วยกลุ่มวิชา สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ กลุ่มวิชา ภาษาศาสตร์ กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ และวิชาพลศึกษาและนันทนาการ 2. หมวดวิชาชีพ จำนวน 80 หน่วยกิต ประกอบด้วยกลุ่มวิชาชีพพื้นฐาน วิชาชีพเฉพาะสาขา และวิชาชีพเลือก 3. หมวดวิชาเลือกเสรี จำนวน 8 หน่วยกิต จากความคิดเห็นของอาจารย์ พบว่าโครงสร้างหลักสูตร โดยส่วนใหญ่มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง และจากความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษา โดยส่วนใหญ่ได้รับการประเมินความเหมาะสมในระดับมากและในความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษาเห็นว่าใน หมวดวิชาพื้นฐานควรปรับจำนวนหน่วยกิตให้ลดลง และเพิ่มจำนวนหน่วยกิตในหมวดวิชาชีพให้มากขึ้น และควรจัดหมวดวิชาต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและให้เกิดประโยชน์กับการนำไปใช้ในการประกอบอาชีพมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ ใจทิพย์ เข็มรัตน์พงษ์ (2539) ได้กล่าวว่า การจัดกลุ่มวิชาหรือหมวดวิชา ควรยึดหลักสำคัญคือ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เหมาะสมกับระดับความสามารถและวัยวุฒิของผู้เรียน รวมทั้งควรครอบคลุมลักษณะต่าง ๆ ของการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้หรือสติปัญญา (ด้านพุทธิพิสัย) ด้านทักษะ (ทักษะพิสัย) และเจตคติหรือความรู้สึกนึกคิด (จิตพิสัย) จากผลการประเมินของอาจารย์และผู้สำเร็จการศึกษา พบว่า โครงสร้างของหลักสูตรมี

ความเหมาะสมที่จะสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

1.3 เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาของหลักสูตร ผลการประเมินจากความคิดเห็นของอาจารย์ นักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษา พบว่า เนื้อหาวิชามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเนื้อหาวิชาที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีความต่อเนื่อง จัดลำดับความยากง่ายของเนื้อหาและมีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ ส่วนความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชามีความซ้ำซ้อนในระดับปานกลาง จากผลการประเมินดังกล่าวแสดงถึงเนื้อหาสาระของหลักสูตรมีความเหมาะสมต่อกิจกรรมการเรียนการสอนในสาขาวิชา ซึ่งสอดคล้องกับ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้กล่าวว่า เนื้อหาวิชาควรจัดลำดับจากเนื้อหาที่ง่ายไปสู่เนื้อหาที่ยาก ควรจัดเนื้อหาที่ไม่ซับซ้อนและเข้าใจง่าย เนื้อหาวิชาควรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ และมีประโยชน์ต่อผู้เรียน จากคำกล่าวของ วิชัย ดิสสระ (2535) ได้กล่าวว่า เนื่องจาก สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เนื้อหาวิชาที่ใช้ในหลักสูตรจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปด้วยและการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนานั้นก็คือการพิจารณาเลือกสรรเนื้อหาวิชาให้เหมาะสมกับหลักสูตรนั่นเอง การเลือกเนื้อหาวิชาใดบรรจุลงในหลักสูตรจำเป็นต้องพิจารณากันอย่างละเอียดรอบคอบไม่เช่นนั้นแล้ว เนื้อหาวิชาหรือหลักสูตรอาจไม่เหมาะสมหรือไม่สนองตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ดังนั้นจึงเห็นว่าการเลือกเนื้อหาสาระที่ดีจะต้องสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ตลอดจนความต้องการของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี บรรจงศิริ (2539) ที่พบว่า เนื้อหาวิชาในหลักสูตรมีความสอดคล้องต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมรวมทั้งมีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ จากผลของการประเมินเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาของหลักสูตรนิเทศศิลป์ เนื้อหาวิชา มีความเหมาะสมและมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและมีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ เนื่องจากหลักสูตรในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มีระยะเวลาเรียน 2 ปี และได้เน้นหาด้านการประกอบอาชีพสามารถเรียนแล้วนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติได้จริงยังสถานประกอบการ ด้วยเหตุผลดังกล่าวเนื้อหาวิชาในหลักสูตรจึงควรเน้นในเรื่องทักษะวิชาชีพให้มาก และให้ผู้เรียนได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

จากการศึกษาหลักสูตรในต่างประเทศ ผู้วิจัยเห็นว่าในลักษณะของเนื้อหาวิชาหรือการลำดับเนื้อหา มีลักษณะคล้ายคลึงกันเพียงแต่ในเรื่องของการจัดเนื้อหาวิชาในด้านการฝึกงานยังสถานประกอบการก่อนการจบการศึกษาและวิชาเกี่ยวกับการจัดทำ Portfolio ซึ่งในต่างประเทศให้ความสำคัญกับทั้ง 2 วิชานี้ และจากการศึกษาหลักสูตรในต่างประเทศอาจทำให้เกิดการเปรียบเทียบและนำมาซึ่งการพัฒนาหรือปรับปรุงให้เนื้อหาวิชาหรือหลักสูตรมีความเหมาะสม ทั้งสมัย เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนในการนำไปประกอบอาชีพในสาขาวิชานิเทศศิลป์และมีความสอดคล้องกับผู้เรียนและสังคมต่อไป

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation)

2.1 เกี่ยวกับอาจารย์ผู้สอนในแผนกวิชานิเทศศิลป์ จากความคิดเห็นของอาจารย์ นักศึกษา

และผู้สำเร็จการศึกษาได้พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อาจารย์มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เอาใจใส่ต่อรายวิชาที่สอน มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างอาจารย์และนักเรียน รวมทั้งมีการพัฒนาเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถให้ทันสมัยและใช้เวลาในการแนะนำ-ปรึกษา ติดตามการทำงาน สอดคล้องกับ วราภรณ์ คุณาลัย (2535) กล่าวว่า ผู้สอนควรมีความตั้งใจสอน ให้ความสำคัญชนิดสนิทสนมต่อผู้เรียนเป็นที่ปรึกษาและแนะนำในเรื่องต่าง ๆ ตลอดจนควรรู้จักค้นคว้าหาความรู้-เทคนิควิธีสอนใหม่ ๆ อยู่เสมอ

2.2 เกี่ยวกับนักศึกษาของแผนกวิชานิสิตศิลป์ จากความคิดเห็นของอาจารย์ พบว่า โดยส่วนใหญ่ได้รับการประเมินความเหมาะสมในระดับปานกลาง ยกเว้นในเรื่องการให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของแผนกวิชาที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก จากความคิดเห็นของนักศึกษาได้รับการประเมินความเหมาะสมในระดับมาก ยกเว้นในเรื่องของความรู้พื้นฐานของนักศึกษาในด้านความรู้สามัญ ความกระตือรือร้นต่อการเรียน การให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของแผนกวิชา ตลอดจนความประพฤติ มารยาท การแต่งกาย รวมทั้งความสามัคคีระหว่างนักศึกษาด้วยกันได้รับการประเมินความเหมาะสมในระดับปานกลาง และจากความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษาได้รับการประเมินในความเหมาะสมระดับมากมีค่าเฉลี่ย 3.79 ยกเว้นในเรื่องความรู้พื้นฐานของนักศึกษาด้านความรู้สายสามัญ และความประพฤติ-การแต่งกายได้รับการประเมินความเหมาะสมในระดับปานกลาง ดังเช่น วราภรณ์ คุณาลัย (2535) ได้กล่าวว่า การเรียนการสอนสามารถนำไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางอย่างในตัวผู้เรียนได้ และการสอนที่ดียังมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมและสามารถนำไปแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ ตลอดจนเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ในวิชาชีพที่ตนถนัดในอนาคตได้อย่างดีเยี่ยม ดังนั้นจะเห็นว่า ปัจจัยเบื้องต้นในด้านอาจารย์ผู้สอนและปัจจัยในด้านผู้เรียนเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งการเรียนการสอนจะมีผลหรือคุณภาพดีเพียงไร ขึ้นอยู่กับส่วนประกอบต่าง ๆ ได้แก่ ตัวผู้สอน ตัวผู้เรียน หลักสูตร ตลอดจนสิ่งแวดล้อมรอบตัว เป็นสำคัญ

2.3 ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน แหล่งค้นคว้าและสถานที่เรียน จากความคิดเห็นของอาจารย์ พบว่า ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ยกเว้นในเรื่องความเพียงพอของห้องล้างอัด-ภาพขาวดำ ห้องล้างอัดภาพสี สตูดิโอถ่ายภาพและห้องบันทึกเสียงได้รับการประเมินความเหมาะสมในระดับมาก จากความคิดจากความคิดเห็นของนักศึกษามีความเห็นต่อความเหมาะสมในระดับปานกลาง และผู้สำเร็จการศึกษาได้รับการประเมินความเหมาะสมในระดับมาก ยกเว้นในเรื่องของความเพียงพอของห้องซิลค์สกรีน ห้อง DRAWING ความเพียงพอของตำรา-เอกสารในห้อง และคุณภาพในการใช้อุปกรณ์โสตทัศนอุปกรณ์ รวมทั้งอุปกรณ์ภายในห้องปฏิบัติการมีคุณภาพเพียงพอในระดับปานกลาง ในด้านความสะดวกในการใช้ห้องสมุดยังไม่สะดวกเพียงพอ ควรเพิ่มตำรา เอกสารต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ต่อวิชาชีพให้มากขึ้น วิชัย ดันศิริ (2539) ได้กล่าวว่า ควรสร้างส่งเสริม สนับสนุนให้มีห้องสมุดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต มีทั้งหนังสือ เอกสารและข้อมูลในรูปแบบทัศน เทปวิทยุ จัดบริการ ปัจจัยในด้าน

อุปกรณ์การเรียนการสอนเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอน ดังที่ ชำรง บัวศรี (2532) ได้กล่าวว่า วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ไม่เพียงแต่จะช่วยให้ผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร เข้าใจหลักสูตรดีขึ้นเท่านั้น แต่ยังช่วยในด้านอื่น ๆ เช่น ช่วยในการสอน ช่วยในการประเมินผล ช่วยในการปฏิบัติงานของทุกฝ่ายให้ราบรื่นและสำหรับสื่อการเรียนการสอนจะเป็นตัวช่วยพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียนให้บรรลุตามจุดประสงค์การเรียนการสอนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

3. การประเมินด้านกระบวนการของหลักสูตร (Process Evaluation)

3.1 เกี่ยวกับความเหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในหลักสูตร-

นิเทศศิลป์ จากความคิดเห็นของนักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษา พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมาก ซึ่งอาจารย์มีการเตรียมการสอนและวางแผนการสอน แจ้งวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างชัดเจน รวมทั้งจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ดังที่ บุญชม ศรีสะอาด (2537) กล่าวว่า อาจารย์ควรมีการวางแผนและเตรียมการสอนล่วงหน้าอย่างละเอียดรอบคอบ เหมาะสมเพื่อให้สามารถดำเนินการสอนตามที่ได้กำหนดไว้ได้อย่างได้ผลดี สอดคล้องกับ สัตถอุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวว่า การวางแผนการสอนเป็นการคิดล่วงหน้าอย่างรอบคอบว่าจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร เมื่อถึงเวลาสอนสามารถดำเนินการตามแผนงานที่กำหนดไว้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของอาจารย์ย่อมส่งผลไปสู่นักศึกษาหรือผู้เรียน ซึ่ง อุทุมพร จามรมาน (2521) ได้กล่าวถึง ลักษณะของอาจารย์ที่ดีควรประกอบด้วย มีการเตรียมการสอนอย่างดี มีความรู้ทันสมัยกว้างขวางและถูกต้อง กำหนดจุดมุ่งหมายในการสอนอย่างชัดเจน และใช้ตัวอย่างข้อเปรียบเทียบอธิบายได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจากผลการประเมินในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของอาจารย์ในแผนกวิชานิเทศศิลป์ โดยส่วนใหญ่มีความเหมาะสมในระดับมาก ยกเว้นในเรื่องของการเชิญวิทยากรที่มีชื่อเสียงมาบรรยายให้ความรู้เป็นครั้งคราว และการนำนักศึกษาทัศนศึกษาออกสถานที่ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในงานที่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชามากยิ่งขึ้น ได้รับการประเมินความเหมาะสมในระดับปานกลาง

3.2 ด้านการวัดและประเมินผลของอาจารย์ผู้สอน จากความคิดเห็นของนักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษาได้ประเมินความเหมาะสมในระดับมาก ยกเว้นในเรื่องของการให้โอกาสนักศึกษาได้ประเมินผลการสอนของอาจารย์ มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง จากผลการประเมินหากนักศึกษาได้มีโอกาสในการประเมินผลการสอนของอาจารย์จะเป็นผลดีต่อการปรับปรุงการเรียนการสอนของอาจารย์ ซึ่งสอดคล้องกับ อุทุมพร จามรมาน (2530) ควรมีการประเมินเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ผู้สอนได้ปรับปรุงตัวเอง และเนื่องจากการประเมินเป็นเรื่องที่ไวต่อความรู้สึกของผู้ถูกประเมิน เป็นเรื่องที่ซับซ้อน ผู้ประเมินไม่ควรด่วนตัดสินด้วยข้อมูลที่ได้รับแต่เพียงอย่างเดียว ควรพิจารณาถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย เช่น สภาพแวดล้อมทั้งทางกาย จิตใจ สังคม และลักษณะเนื้อหาและวิธีสอนที่ต่างกัน ลักษณะของผู้เรียน สิ่งเหล่านี้พบว่า มีอิทธิพลอย่างมากต่อผลการประเมินอาจารย์ และเนื่องจากผลการประเมินจะเป็นข้อมูลย้อนกลับมาใช้ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนของอาจารย์ให้มี

ประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ดังเช่น อารง บัวศรี (2532) ได้กล่าวว่า การให้ข้อมูลย้อนกลับจะช่วยให้ผู้เรียนมีการปรับปรุงตนเอง และยังสามารถช่วยให้ผู้สอนปรับปรุงการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนได้ นอกจากนี้จะได้ประเมินการสอนของอาจารย์แล้ว ผู้เรียนควรมีโอกาสได้ประเมินผลการเรียนของตนเองด้วย สอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) กล่าวว่า ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้จัดและประเมินผลตนเองเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักพัฒนาตนเองได้

4. การประเมินด้านผลผลิตของหลักสูตร (Product Evaluation)

ผลการประเมินในด้านผลผลิตจากความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาหรืออาจารย์ที่ปรึกษาของผู้สำเร็จการศึกษา พบว่า คุณลักษณะทั่วไป คุณลักษณะด้านวิชาชีพและคุณลักษณะนิสัยของผู้สำเร็จการศึกษา มีความเหมาะสมในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี บรรจงศิริ (2539) ที่พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะทั่วไปและคุณลักษณะทางวิชาชีพตรงตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพตามสาขาวิชาที่ได้ศึกษาและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาต่อในระดับสูงได้ ซึ่งสอดคล้องกับ จรัส สุวรรณเวลา (2539) ได้กล่าวว่า คุณภาพของผลผลิตทางการศึกษา หรือของบัณฑิตนั้นต้องตรงตามข้อกำหนดเชิงปรัชญาหรือปณิธานของสถาบันและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรนั้น ๆ รวมทั้งตรงตามข้อกำหนดของความต้องการใช้หรือความต้องการของตลาด ซึ่งหมายถึงการออกไปทำงานได้ดีเป็นที่พอใจของนายจ้างหรือหน่วยงานนั้น ๆ และจากความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา จากคำถามปลายเปิดเห็นว่า ควรฝึกนักศึกษาให้มีประสบการณ์ในด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ หรือด้านคอมพิวเตอร์ให้มากขึ้น และเฝ้าหาความรู้ในด้านการทำงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทันต่อยุคสมัย และนำความรู้ที่ได้ศึกษาไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานมากที่สุด ในการผลิตผลผลิตได้ตรงตามคุณสมบัติที่ต้องการหรือตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรนั้น อาจเนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นตัวสนับสนุนในการเรียนการสอน ซึ่งหมายถึง องค์ประกอบของหลักสูตร ปัจจัยทางด้านอาจารย์และนักศึกษา เกณฑ์การวัดประเมินผล และส่วนประกอบที่สนับสนุนการเรียนการสอน กระบวนการบริหารและกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ หากมีความเหมาะสมและมีคุณภาพจะส่งผลให้การผลิตผู้สำเร็จการศึกษาหรือผลผลิตมีประสิทธิภาพสามารถออกไปรับใช้สังคมและตลาดแรงงานได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ วันชัย ศิริชนะ (2539) กล่าวว่า ควรผลิตบัณฑิตหรือผู้สำเร็จการศึกษาให้มีคุณภาพเพื่อสนองตอบความต้องการของสังคมและประเทศชาติ

5. การประเมินด้านแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาด้วยระบบ ISO9000

จากความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บังคับบัญชาหรืออาจารย์ที่ปรึกษาของผู้สำเร็จการศึกษาได้ให้ความคิดเห็นจากคำถามปลายเปิดถึงการประกันคุณภาพการศึกษาด้วยระบบ ISO9000 ว่า

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการจัดการศึกษาที่ดำเนินการเรียนการสอนให้ได้คุณภาพ โดยเฉพาะคุณภาพของบัณฑิตหรือผลผลิตเป็นหัวใจสำคัญ ซึ่งการจัดการศึกษาคำนี้ถึงคุณภาพบัณฑิตเป็นสำคัญ ย่อมทำให้ผลิตบุคลากรได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งสอดคล้องกับ วันชัย ศิริชนะ (2539) ได้กล่าวว่า ประเทศที่มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่ดีนั้นจะสามารถผลิตบัณฑิตที่มีความสามารถออกไปได้จนเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป และนำไปสู่ความมีศักยภาพในการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ที่จะนำประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างสำคัญ

การนำระบบการประกันคุณภาพการศึกษาด้วยระบบ ISO 9000 มาใช้ในสถานศึกษาเป็นแนวทางในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีและมีประสิทธิภาพ ดังเช่น กัญญา สินสกุล (2539) ได้กล่าวว่า ISO 9000 เป็นมาตรฐานระบบบริหารงานคุณภาพที่ทั่วโลกให้การยอมรับว่าสามารถพัฒนาองค์กรและบุคลากรให้มีการดำเนินการอย่างมีคุณภาพ ซึ่งก่อให้เกิดผลผลิตเป็นที่ยอมรับ ISO 9000 จึงสามารถนำไปใช้พัฒนาระบบบริหารงานขององค์กรต่าง ๆ ได้ทุกองค์กร รวมทั้งองค์กรทางการศึกษา ซึ่งมีบทบาทอย่างสำคัญในการพัฒนาบุคลากรสู่การวิชาชีพต่าง ๆ และ วันชัย ศิริชนะ (2540) ได้กล่าวถึง การนำ ISO 9000 มาใช้กับการผลิตบัณฑิต โดยอาศัยเค้าโครงของโครงการดำเนินการของ ISO9001 คือ 1. การวิเคราะห์ความต้องการของตลาดก่อนว่าจะวางโครงสร้างหลักสูตร ต้องมีการประเมินดูความต้องการของประเทศ 2. การสร้างหลักสูตรให้เป็นไปตามความต้องการของตลาด 3. การเตรียมการเพื่อการจัดการเรียนการสอนทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ อุปกรณ์ที่จะใช้ประกอบตลอดจนสามารถที่จะใช้ในการเรียนการสอน 4.การเตรียมเนื้อหาทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติตามหลักสูตรที่กำหนด สื่อการสอนในรูปแบบต่าง ๆ วิธีการสอนและการประเมินการสอน 5. การเรียนการสอน อาจารย์ต้องสอนในหลักสูตรให้ได้ตามเนื้อหาที่กำหนดไว้ 6. ในระบบ ISO 9000 การทดสอบ (Test) และการตรวจสอบ (Inspection) เป็นหัวใจของการควบคุมคุณภาพ ถ้าเป็นระบบ ISO 9000 กับอุดมศึกษาต้องออกแบบวิธีประเมิน ฝึกอบรมอาจารย์ในเชิงวัดผลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่วางไว้ 7. การเตรียมตัวเข้าสู่โลกของการทำงานหรือการปัจฉิมนิเทศ 8.บัณฑิตเข้าสู่ตลาดหรือสถานประกอบการ 9 และ 10 ในส่วนของอุตสาหกรรมจะมีความพยายามศึกษา ค้นคว้าหาวิธีการใหม่ ๆ หรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ในด้านการศึกษา ก็เช่นกัน งานวิจัยมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการศึกษาทุกสถาบันควรสนับสนุนให้คณาจารย์ทำงานวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ที่จะนำมาถ่ายทอดให้นักศึกษาและนักศึกษาก็ได้ประสบการณ์เกี่ยวกับการทำงานวิจัยด้วย 11.เป็นเรื่องของการประเมินผลการทำงานของบัณฑิต เพื่อให้ได้ข้อมูลนำกลับมากำหนดเป็นความต้องการเพื่อการปรับปรุงหลักสูตร ให้ได้บัณฑิตที่ทันต่อความต้องการของตลาดแรงงาน สังคมและประเทศชาติ

การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาจากบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก เป็นกลไกเสริมเพื่อให้สาธารณชนหรือประชาชนเชื่อมั่นได้ว่า การดำเนินการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพดังว่ากล่าวของ อมรวิชัย นาครทรรพ (2540) กล่าวว่า หน่วยงานและสังคมภายนอกต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและดูแลคุณภาพการศึกษาอย่างจริงจัง โดยเฉพาะหน่วยงานที่เป็นผู้ใช้บัณฑิต

กลไกตรวจสอบคุณภาพการศึกษาจากภายนอก อาจมีได้ 2 รูปแบบ คือ การมีองค์กรกลางระดับชาติที่ทำหน้าที่ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการเฉพาะ ซึ่งคล้ายกับสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค หากมีหน้าที่รับผิดชอบในส่วนของสถาบันการศึกษาเป็นการเฉพาะโดยอาจมีการพัฒนามาตรการตามไปดูกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาต่าง ๆ พร้อมกับทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงเผยแพร่ข่าวสารคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ความมั่นใจแก่ประชาชน และการให้งบประมาณแก่หน่วยงานใช้ประโยชน์จากข้อมูลคุณภาพการศึกษาของสถาบันต่าง ๆ ประกอบการพิจารณาจัดสรรงบประมาณเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุน สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ให้สามารถทำงานได้ดีขึ้น อันเป็นการตรวจสอบและกระตุ้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบันการศึกษาไปในตัว ทั้งนี้ ทั้ง 2 กลไก อาจทำควบคู่พร้อมกันไป เป็นการดำเนินการให้ระบบมีความโปร่งใส และมีการพัฒนาตลอดเวลา และการมีกลไกประกันคุณภาพจากภายนอกเสริมขึ้นนั้นยังเป็นช่วงของที่สถาบันต่าง ๆ จะมีโอกาสสร้างความชอบธรรมในการของบประมาณหรือทรัพยากรเพิ่มเติม โดยอาศัยข้อมูลจากการตรวจสอบจากภายนอกที่สามารถชี้ปัญหาหรือข้อจำกัดในการดำเนินงานได้ชัดเจน เป็นเครื่องมือต่อรองของการสนับสนุนจากรัฐบาลเพิ่มขึ้นต่อไปได้ กลไกการตรวจสอบและประกันคุณภาพจากข้างนอก จึงถือเป็นแรงเสริมและแรงจูงใจไปในเวลาเดียวกันที่จะผลักดันให้สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ชะมักเขม้นเรื่องคุณภาพการศึกษายิ่งขึ้น เพราะเป็นช่องทางที่ได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมจากสังคม

ระบบการประเมินผลการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเป็นสิ่งที่ควรยึดปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเพื่อผู้สอนและผู้เรียนจะได้ทราบข้อบกพร่อง และหาจุดแก้ไขปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

ระบบการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ช่วยในการพัฒนาและประเมินผลหลักสูตร การใช้ผู้ทรงคุณวุฒิควรใช้ผู้ชำนาญจากหลายสาขาเพื่อมุมมองและแนวคิดที่ต่างกัน ซึ่งทำให้หลักสูตรที่พัฒนาตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน การนำผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมาช่วยพัฒนาและประเมินผลหลักสูตร จะเกิดประโยชน์ต่อกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้ทรงคุณวุฒิควรเป็นผู้ร่วม แนะนำและเสนอแนะกับสถานศึกษาโดยตรง คำนี้ถึงประโยชน์ที่จะเกิดกับผู้เรียนหรือบัณฑิตที่ต้องออกไปสู่ตลาดแรงงานหรือรับใช้สังคมให้มากที่สุด ดังเช่น ผลการวิจัยของ วันชัย ศิริชนะ (2536) ได้กล่าวว่า วิธีการประเมินผลการดำเนินการโดยผู้ทรงคุณวุฒิควรระวังให้ผู้ทรงคุณวุฒิและคณะกรรมการประเมินทำหน้าที่เป็นกลางอย่างแท้จริง เพราะอาจถูกกล่าวหาว่าไม่ยุติธรรมได้โดยง่าย ดังนั้น สิ่งที่จะช่วยได้คือ การกำหนดเกณฑ์การดำเนินการให้ชัดเจน และปัญหาที่อาจเกิดขึ้นอีกประการหนึ่ง คือ เมื่อมีหลักสูตรที่ต้องประเมินมากขึ้น ผู้ทรงคุณวุฒิอาจต้องรับภาระมากขึ้น เพราะบางสาขาวิชาผู้ทรงคุณวุฒิมีอยู่จำนวนจำกัด จึงอาจทำให้การดำเนินการล่าช้าหรือไม่รอบคอบได้

ระบบการติดตามผลบัณฑิตหรือผู้สำเร็จการศึกษา เป็นสิ่งสำคัญมากต่อการพัฒนาไม่เพียงเฉพาะด้านการเรียนการสอน แต่เพียงอย่างเดียว แต่สามารถนำข้อมูลจากผู้สำเร็จการศึกษามาพัฒนาในด้านต่าง ๆ และมีแนวทางในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนทำให้ทราบถึงผลสัมฤทธิ์

ของหลักสูตรหรือกิจกรรมการเรียนการสอนว่าได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนหรือความต้องการของตลาดหรือไม่ ซึ่ง วันชัย ศิริชนะ (2539) ได้กล่าวว่า บัณฑิตเป็นผลของกระบวนการเรียนการสอน โดยคุณภาพของบัณฑิตจะเป็นเช่นไร ย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกระบวนการผลิตเป็นสำคัญ ดังนั้นระดับคุณภาพของบัณฑิตจึงเป็นเครื่องสะท้อนถึงประสิทธิภาพของกระบวนการผลิตและประสิทธิภาพของสถาบันอุดมศึกษาโดยตรง และด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม สถาบันอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพของการผลิตของตนให้อยู่ในระดับที่อยู่ในเกณฑ์ที่มีคุณภาพอยู่เสมอ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การประเมินผลหลักสูตรเป็นขั้นตอนสำคัญที่สุดขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร และเป็นองค์ประกอบสำคัญในการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งผลจากการประเมินเอกสารหลักสูตร เมื่อนำไปปรับปรุงแล้วย่อมมีหลักประกันว่า หลักสูตรจะมีคุณภาพดี และมีข้อบกพร่องในด้านหลัก จุดมุ่งหมาย และเนื้อหาสาระน้อยที่สุด ส่วนการประเมินระบบหลักสูตรจะเป็นการตรวจสอบว่า หลักสูตรที่คิดว่าดีแล้วนั้น เมื่อนำไปใช้จริงจะมีผลดีตามที่คิดหรือไม่ และถ้าพบว่าไม่เกิดผลดีอย่างที่คิดต้องรีบค้นหาว่าข้อบกพร่องที่ทำให้กระบวนการเกิดปัญหานั้นอยู่ที่ใด เพื่อจะได้รีบแก้ไขและขจัดปัญหาให้หมดไป แต่ถ้าหาจุดสะดุดในกระบวนการไม่พบ ก็จำเป็นต้องหันมาพิจารณาตัวหลักฐานกันอีกครั้งหนึ่งและในปัจจุบันนี้ระบบการศึกษาได้มีแนวโน้มที่จะนำการประกันคุณภาพการศึกษาด้วยระบบ ISO 9000 มาใช้ยังสถานศึกษาต่าง ๆ เห็นได้จากการจัดวิชา ISO 9000 ในหลักสูตรของกรมอาชีวศึกษา หรือการส่งเสริมและสนับสนุนจากสถาบันต่าง ๆ เพื่อให้การศึกษาเกิดคุณภาพทัดเทียมกับระดับสากล และจากการศึกษาของผู้วิจัยได้เห็นว่า การประเมินผลหลักสูตรจึงเป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษา และเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะนำมาซึ่งการพัฒนาต่อไป เพราะหากหลักสูตรมีการพัฒนาควบคุมคุณภาพในด้านต่าง ๆ เช่น คุณภาพของหลักสูตรให้ทันสมัย การตรวจสอบผู้เรียนให้ได้คุณสมบัติตรงตามที่กำหนด ควบคุมคุณภาพอาจารย์ผู้สอน สื่อการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน อาคารเรียน ห้องสมุดให้มีความเพียงพอหรือมีคุณภาพเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน แล้วสิ่งต่าง ๆ ย่อมมีผลถึงการผลิตบัณฑิตหรือผู้สำเร็จการศึกษาที่มีคุณภาพสามารถปฏิบัติงานได้ตรงตามที่ต้องการ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้หากมีการจัดทำอย่างจริงจัง ได้รับความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจากสถานศึกษาย่อมจะทำให้หลักสูตรหรือการศึกษาในสถานศึกษาต่าง ๆ นั้นเกิดคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

5.3 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ด้านบริบทของหลักสูตร

เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร จากความคิดเห็นของอาจารย์ในคำถามปลายเปิด มีข้อเสนอแนะในเรื่องการกำหนดระยะเวลาของหลักสูตรยังน้อยเกินไปที่จะผลิตบุคลากรให้มีคุณภาพเพียงพอเท่ากับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จึงความเห็นว่า ควรเพิ่มระยะเวลาในการศึกษาให้ครบ 4 ปีหรือขยายการ

ศึกษาให้มีระดับที่สูงขึ้น เพื่อรองรับกับความต้องการของผู้ที่ศึกษาทางด้านนิเทศศิลป์ จากความคิดเห็นของนักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษามีข้อเสนอแนะว่า ควรให้เห็นถึงความสำคัญของงานนิเทศศิลป์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี รวมทั้งควรเพิ่มเติมในเรื่องมนุษยสัมพันธ์ จิตวิทยาการทำงาน และควรเน้นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานทางสาขาวิชาชีพให้มากขึ้น

เกี่ยวกับโครงสร้างของหลักสูตร มีข้อเสนอแนะคือ ในบางวิชามีหน่วยกิตมากเกินไป ควรปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับความสำคัญของวิชานั้น ๆ และในหมวดวิชาพื้นฐานควรปรับจำนวนหน่วยกิตลดลงและนำมาเพิ่มในหมวดวิชาชีพให้มากขึ้นและในส่วนโครงสร้างหลักสูตรควรพัฒนาและปรับโครงสร้างหลักสูตรให้ขยายในระดับที่สูงขึ้น คือควรเพิ่มระยะเวลาอีก 2 ปี หรือปรับให้เป็นระดับปริญญาตรี เพราะเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาแล้วแต่ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ จึงมีนักศึกษาจำนวนมากที่ต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นในสาขาวิชานิเทศศิลป์ ในหมวดวิชาพื้นฐานควรเพิ่มในด้านวิชาภาษาอังกฤษให้มากขึ้น เพราะในปัจจุบันมีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ และควรเพิ่มวิชาในด้านสังคมวิทยา-จิตวิทยาหรือด้านมนุษยสัมพันธ์ ในหมวดวิชาพื้นฐานเพื่อนำไปใช้กับการประกอบอาชีพหรือเพื่อเตรียมตัวก่อนออกไปสู่สังคมภายนอก ควรนำเอาหน่วยกิตจากหมวดวิชาชีพพื้นฐานมาส่วนหนึ่งจากหน่วยกิตทั้งหมด เพื่อจัดเป็นวิชาสำหรับฝึกงานตามสถานที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชานิเทศศิลป์ หรือควรเพิ่มวิชาฝึกงานในปีการศึกษาสุดท้ายก่อนนักศึกษาจบการศึกษาควรจัดจำนวนหน่วยกิตของหมวดวิชาชีพให้เหมาะสม โดยเพิ่มจำนวนหน่วยกิตของวิชาชีพเลือกให้มากขึ้นและในด้านวิชาชีพเลือก ควรจัดหมุนเวียนเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนครบและมีความรู้ในแต่ละด้านให้ครอบคลุมทุกด้าน เพื่อนำความรู้ในแต่ละด้านนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับการประกอบอาชีพให้มากที่สุด

เกี่ยวกับเนื้อหาของหลักสูตร อาจารย์มีข้อเสนอแนะต่อเนื้อหาของหลักสูตร คือ เนื้อหาหลักสูตรในบางส่วนกว้างเกินไป และบางส่วนควรปรับในเรื่องของจำนวนหน่วยกิต ซึ่งอาจจะต้องเพิ่มหรือลดลง เพื่อให้เกิดความสมดุลของน้ำหนักวิชาต่าง ๆ มากกว่าที่เป็นอยู่ และเนื้อหาวิชาควรมีการปรับปรุง แก้ไขเป็นระยะ ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสภาพสังคมหรือความต้องการของตลาดแรงงานจากความคิดเห็นของนักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษามีข้อเสนอแนะจากคำถามปลายเปิด คือ ควรเพิ่มเติมเนื้อหาวิชาในด้านทักษะการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความเป็นไปของวิชาชีพและเทคโนโลยีใหม่ ๆ และควรปรับเนื้อหาวิชาให้ทันต่อเหตุการณ์ หรือยุคสมัย เนื้อหาวิชาของวิชาพื้นฐานการออกแบบไม่ควรจัดไว้ในระดับ ปวส. เพราะในระดับ ปวช. ได้ผ่านการศึกษาในวิชานี้มาแล้ว ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนและการจัดรายวิชานี้ไม่เหมาะสมกับการศึกษา คือ หากมีความจำเป็นต้องให้ศึกษาควรนำมาจัดไว้ในภาคการศึกษาแรกในชั้นปีที่ 1 จะมีความเหมาะสมกว่าที่จัดอยู่ในปัจจุบัน ตลอดจนเนื้อหาวิชาบางวิชามีความใกล้เคียงกันมาก เช่น การพิมพ์ซิลค์สกรีนและการพิมพ์ระบบต่าง ๆ ควรให้มีความกระชับรัดกุมขึ้น และควรคำนึงถึงต่อการปฏิบัติงานจริง ส่วนในวิชาเลือก ออกแบบสิ่งพิมพ์ และออกแบบบรรจุภัณฑ์ ควรนำทั้ง 2 รายวิชานี้มารวมกันโดยเน้นในเรื่องการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการออกแบบ และควรเพิ่ม

เต็มในส่วนของวิชาเทคนิคการนำเสนอ เพราะมีประโยชน์ต่อการเรียนและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อ การประกอบอาชีพได้มากที่สุด

2. ด้านปัจจัยเบื้องต้น จากข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่มีต่อนักศึกษาเห็นว่า นักศึกษาในปัจจุบันค่อนข้างขาดการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ควรปลูกฝังการทำงานที่เป็นระบบ มีระเบียบและมีความรับผิดชอบต่อผลงานที่ได้มอบหมายให้มากขึ้น ตลอดจนควรปลูกฝังในเรื่อง การตรงต่อเวลาเพราะ สิ่งต่าง ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการทำงานในอนาคตได้

ในด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน แหล่งค้นคว้าและสถานที่เรียน จากข้อเสนอแนะของ อาจารย์เห็นว่า ห้องปฏิบัติการและอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ มีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอต่อจำนวนนัก ศึกษา อาจเนื่องมาจากงบประมาณมีจำกัด รวมทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่บางอย่างใช้งานไม่ได้ หรือล้า สมัย จึงทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนการสอนลดลง หากสถาบันให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณ และให้ความสำคัญกับสาขาวิชานี้มากขึ้น จะทำให้การเรียนการสอนเกิดคุณภาพ และเพิ่มประสิทธิภาพ ในการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น

จากความคิดเห็นของนักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

- ควรจัดอุปกรณ์การเรียนการสอนหรือเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงานให้เพียงพอต่อ ความต้องการของจำนวนนักศึกษา
- ควรปรับปรุงและเพิ่มเติมห้องเรียนให้เป็นสัดส่วนเหมาะสมกับการใช้งาน เช่น ห้อง DRAWING ห้องคอมพิวเตอร์และห้องซัลค์สกรีน ฯลฯ
- ควรมีสื่อต่าง ๆ ให้นักศึกษาค้นคว้า เช่น ในปัจจุบันควรเน้นในเรื่องด้านเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะการสืบค้นข้อมูลทาง INTERNET
- ห้องสมุดยังไม่เอื้ออำนวยความสะดวกต่อการค้นคว้า และจำนวนหนังสือมีน้อยไม่ เพียงพอต่อการค้นคว้า ควรจัดงบประมาณสำหรับหนังสือใหม่ ๆ และเป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพให้มากขึ้น

3. ด้านกระบวนการเรียนการสอน

เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของอาจารย์จากข้อเสนอแนะของนักศึกษาและผู้ สำเร็จการศึกษาที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีดังนี้

- ควรจัดทัศนศึกษานอกสถานที่และควรเชิญวิทยากรที่มีชื่อเสียงมาบรรยายให้ความรู้เป็น ครั้งคราวเพื่อให้นักศึกษาเกิดความกระตือรือร้นในการศึกษาและเกิดวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล
- ควรเน้นการเรียนการสอนในด้านกระบวนการคิดวิเคราะห์ ให้นักศึกษารู้จักคิดอย่างถูก วิธี รู้จักนำเสนอวิธีการคิดตามลำดับขั้นตอน รวมทั้งควรปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยอยู่เสมอ
- ควรสอดแทรกในเรื่องคุณธรรม-จริยธรรมในการเรียนการสอนให้มากขึ้น เพราะเป็นการ จรรโลงจิตใจและเสริมสร้างความรู้คู่คุณธรรม

- ควรจัดให้นักศึกษาได้ฝึกงานเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ในด้านวิชาชีพก่อนการออกไปปฏิบัติงานจริงยังสถานประกอบการ

เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของอาจารย์ จากความคิดเห็นของนักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษา มีข้อเสนอแนะดังนี้

- ควรให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนการสอน
- ควรให้โอกาสนักศึกษาได้ประเมินผลการสอนของอาจารย์
- ในการประเมินผลการเรียน ควรให้โอกาสนักศึกษาเท่าเทียมกัน และควรให้ความยุติธรรมต่อการให้คะแนน
- ควรมีหลักเกณฑ์ในการประเมินผลที่ชัดเจนและมีแนวทางที่ถูกต้อง
- ควรให้ผู้สำเร็จการศึกษาที่ประกอบอาชีพในสาขาวิชานี้ได้ร่วมในการประเมินผลงานนักศึกษาในปัจจุบันด้วย
- ควรจัดทีมอาจารย์ในการตรวจงานหรือประเมินผลงานสรุปของแต่ละวิชาเพื่อให้นักศึกษาเกิดความกระตือรือร้นและพัฒนาฝีมืออยู่ตลอดเวลา

4. ด้านผลผลิต จากความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษาหรืออาจารย์ที่ปรึกษา เห็นว่า ผู้สำเร็จการศึกษามีความรับผิดชอบ มีความรอบคอบ และมีความพยายามในการศึกษาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงานและควรมีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น สำหรับสาขาวิชานี้เพื่อรองรับผู้สำเร็จการศึกษาที่ต้องการศึกษาต่อในสาขาวิชาให้ตรงกับความต้องการ ตลอดจนเป็นการเพิ่มพูนความรู้ให้กับผู้สำเร็จการศึกษาสามารถนำความรู้จากการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นมาพัฒนาในสาขาวิชาชีพให้ก้าวหน้าและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

5. ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาด้วยระบบ ISO 9000

จากความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บังคับบัญชาหรืออาจารย์ที่ปรึกษาของผู้สำเร็จการศึกษา มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาด้วยระบบ ISO 9000 ดังนี้

- สถานศึกษาควรมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสังคมภายนอกได้รับรู้ว่า การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้คุณภาพโดยเฉพาะคุณภาพของบัณฑิตที่ต้องผลิตออกไปให้สามารถปฏิบัติงานได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานหรือผู้ประกอบการ รวมทั้งสถานศึกษาควรควบคุมคุณภาพในด้านองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเป็นตัวสนับสนุนให้นักศึกษาได้จบออกมาอย่างมีคุณภาพ และควรมีระบบการตรวจสอบทั้งภายในและภายนอก มีหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบและมีความเที่ยงธรรม ซึ่งทำให้เกิดความโปร่งใสและเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

สถานศึกษาควรจัดทำระบบการประเมินผลการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเพื่อได้
 แก่ไขหรือปรับปรุงในสิ่งที่บกพร่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดจนควรมีระบบการติดตามผลบัณฑิตหรือผู้
 สำเร็จการศึกษา เพื่อนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับจากผู้สำเร็จการศึกษามาพัฒนาหรือปรับปรุงกิจกรรมการ
 เรียนการสอนให้สอดคล้องกับทิศทางในการผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้เกิดผลงานด้าน
 คุณภาพการเรียนการสอนอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจัดทำการประเมินผลหลักสูตรนิเทศศิลป์อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเพื่อผลในการ
 พัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมและความต้องการ
 ของผู้เรียน
2. ควรมีการจัดทำงานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรนิเทศศิลป์ในด้านอื่น ๆ เช่น การติดตามผลบัณฑิต
 ที่สำเร็จการศึกษา ทิศทางและความต้องการของบัณฑิตสำหรับผู้ประกอบการหรืออื่น ๆ ที่เป็น
 ประโยชน์ต่อการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน
3. ควรมีการประเมินผลหลักสูตรในสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อหาทิศทางในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป